

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/70399,Najstarszy-kosciol-Centrum-Gdyni-Kolegiata-Najswietszej-Maryi-Panny-Krolowej-Pol.html>
25.04.2024, 23:49

Najstarszy kościół Centrum Gdyni, Kolegiata Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski, Świątynia z dramatyczną historią z lat II wojny światowej została podniesiona do rangi Bazyliki - Gdynia, 4 maja 2019

4 maja 2019 roku na wielkiej uroczystości z udziałem Nuncjusza Apostolskiego w Polsce oraz Arcybiskupa Metropolity Gdańskiego oraz wielu gości z całego regionu i mieszkańców Gdyni odbyło się uroczyste ogłoszenie decyzji Ojca Świętego Franciszka o podniesieniu rangi gdyńskiej Kolegiaty do Bazyliki Mniejszej.

Współczesna Gdynia jest miastem, które wchłonęło kilka sąsiednich miejscowości, w tym m.in. stare Oksywie, z przepięknym gotyckim Kościołem Św. Michała Archanioła. Jednak właściwe Centrum nie miało aż do XX wieku odrębnego kościoła, a na terenie samej historycznej miejscowości Gdynia pierwsza świątynia została wybudowana dopiero w 1924 roku, najpierw jako kościół filialny parafii na Oksywiu, a od 1926 roku samodzielna już parafia. Drugi proboszczem tej nowej parafii został w 1927 roku ks. Teodor Emilian Turzyński (ur. 11 września 1888 roku w Chełmnie nad Wisłą). W biografii tego wspaniałego kapłana zapisana jest wielka historia Polski w czasach wielkich i dramatycznych. Wyświęcony w Pelplinie w 1912 roku, po wybuchu I wojny został kapelanem w niemieckiej marynarce wojennej. Po zakończeniu wojny był jednym z organizatorów Powstania Wielkopolskiego, zwycięskiego zrywu Polaków rozpoczętego w grudniu 1918 roku i zakończonego w lutym 1919 r. Rok później, ksiądz Teodor Turzyński wszedł w skład komitetu organizacyjnego 'Zaślubin Polski z Morzem', które zorganizowano jako zwieńczenie przejmowania Pomorza przez Polskę 10 lutego 1920 roku. W okresie dwudziestolecia wojennego był jednym z wielkich budowniczych duchowego życia Polaków w Gdyni. Po wybuchu II wojny po raz pierwszy aresztowany przez Niemców już we wrześniu, a kolejny raz pod koniec października 1939 r. Przeszedł męczeńską drogę tysięcy Polaków - ofiar niemieckich zbrodniarzy na Pomorzu: tymczasowy areszt w pomieszczeniach Victoriaschule, obozy w Nowym Porcie i Stutthofie. 11 listopada 1939 roku, 21 lat po faktycznym odrodzeniu Państwa Polskiego po zaborach, oddał życie za Boga i Ojczyznę w dołach śmierci w Lesie Piaśnickim. Jego świątynia, pierwszy kościół w zbudowanym przez Polaków nowym mieście - Gdyni, w czasie wojny najpierw stał się miejscem uwięzienia Polaków kierowanych do więzień lub na egzekucje, a następnie został przekazany niemieckim ewangelikom. Decyzja Ojca Świętego z listopada 2018 roku, którą ogłoszono uroczyście 4 maja 2019 roku, w pięknej oprawie zapewnionej przez orkiestrę oraz Kompanię Reprezentacyjną Marynarki Wojennej, a także wspaniałą jak zawsze Capellę Gedanensis, to wspaniały prezent nie tylko dla wszystkich mieszkańców Gdyni, ale dla całego Pomorza. Świątynia z wielką historią w XX wieku, której poświęcenie nastąpiło dokładnie 95 lat temu (3 maja 1924 roku), w kolejne stulecie, także swojego istnienia wchodzi jako pierwsza w Gdyni, a czwarta w diecezji Bazylika. W uroczystości wzięł udział dyrektor Oddziału.

Warto dodać, że wielka uroczystość religijna w Gdyni ale o znaczeniu istotnym także z historycznej perspektywy, odbywała się dzień przed tradycyjnym w diecezji gdańskiej wspomnieniem o Świętym Wojciechu, które odbyło się w niedzielę 5 maja. To upamiętnienie pobytu Świętego Wojciecha w Gdańsku to bardzo ważna religijna uroczystość o wielkim znaczeniu dla polskiej tradycji historycznej. Organizowana jest najbardziej na południe wysuniętej części Gdańska (włączonej w 1828 r., wcześniej poza granicami miasta), odległej dziś o prawie 10 km od śródmieścia, nazwa „Święty Wojciech”, wskazuje na jej religijne i historyczne znaczenie. To w tym miejscu, na wzgórzu górującym nad zbudowanym w XIV wieku kościołem (istniejącym do dziś) i osadą, gdzie od XII wieku gościli już benedyktyni, znajduje się miejsce, gdzie według znacznie późniejszej tradycji w 997 roku pochodzący z Czech biskup praski, benedyktyn Wojciech z rodu Sławnikowiczów, miał odprawić swoją ostatnią mszę, wieńczącą pierwszą część Jego akcji misyjnej, w ramach ochrzcił gdańszczan. Misja w Prusach zakończyła się śmiercią Wojciecha, który został uznany za świętego i stał się pierwszym patronem Polski. Tradycje pielgrzymowania do Świętego Wojciecha mają długą historię, ale szczególnie wzmocnione zostały po II wojnie światowej, gdy Polacy stali się całkowicie dominującą grupą mieszkańców bliższej i dalszej okolicy. Wspomnieć trzeba szczególnie ks. Jana Lalewicza, który objął parafię w Świętym Wojciechu w 1949 roku i służył w niej do 1982 roku. Jego dzieło kontynuuje do dziś proboszcz Krzysztof Ziobro, który proboszczem jest od 1988 roku.

Tradycyjnie w uroczystości na wzgórzu Świętego Wojciecha wzięli udział przedstawiciele licznych instytucji, urzędów, organizacji i stowarzyszeń z Gdańska i całego Pomorza. Obok licznych parafialnych delegacji, dowódców służb mundurowych obecny był także Wojewoda Pomorski Dariusz Drelich oraz Wiceminister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Jarosław Sellin. Instytut Pamięci Narodowej reprezentował dyrektor oddziału w Gdańsku.

Fot. www.gdynia.pl